

Posudek vedoucího diplomové práce

Bc. Olga Zhavoronkova – FUNKCIONALISTICKÉ SVĚTLO V ČESKOSLOVENSKU A V EVROPĚ

Magisterská práce Olgy Zhavoronkové je výsledkem dlouhodobého zájmu o teorii designu a je soustředěna na oblast, již se diplomantka přednostně zabývá – na problematiku uplatňování funkcionalistických tendencí v designu osvětlovadel a světelné techniky vůbec.

Prvním velkým, již při běžném přehlédnutí zřejmým kladem práce je její promyšlená koncepce, která, jakkoli prošla dlouhou fází úvah o metodických možnostech přístupu k tématu a ujasňováním představ o předpokládaných výsledcích výzkumu, vypovídá o zřetelné a cílevědomé snaze studentky nalézt cestu k vyslovení vlastních úvah a závěrů.

V konečné verzi tak práce ve dvou hlavních kapitolách obsahově směřuje k záměru zhodnotit – jak prostřednictvím sledování vývoje starších i soudobých teoretických názorů či porovnáváním východisek meziválečného designu, tak na příkladech praktických výsledků designérské tvorby, tj. na dílenské či průmyslové realizaci návrhů – význam a přínos různých středisek a osobností zabývajících se prosazením funkcionalistických principů v oblasti designu osvětlovadel.

Autorčino hledání a postupné objasňování východisek a následné cesty k analýze a hodnocení různých přístupů k esteticko-funkční roli osvětlovadel je čitelné v první části práce, zaměřené na stopování vzniku, chápání a významu pojmů, jejichž vymezení je v souvislosti s tématem práce bezpochyby klíčové. Vedle upřesnění základních pojmů design, umělecký průmysl a funkcionalismus je jako velmi důležité vnímání vztahu umělec-inženýr, jehož bipolarita se do oblasti designu svítidel ve sledovaném období (a v určitých centrech) výrazně promítala.

Neméně důležitou je pro diplomantku otázka vztahu funkce a formy, především z obecného hlediska případné formální, vztahem mezi předmětem a uživatelem vyvolávané návaznosti. Poukazuje a pozitivně reaguje na polemiku Jan Michla s funkcionalistickou doktrínou „forma sleduje funkci“ a na jeho vytyčení pojmu redesign. Předběžně, s úmyslem poukázat později na tento vztah, naznačuje, že základní funkcionalismem důrazně proklamované pravidlo záměrné se vyhýbat starším řešením, chápané jako rezignace na dědičnost tvarů, není v designu svítidel zcela důsledně dodržováno.

Návazná podkapitola Faktory formování svítidel v historickém kontextu se poměrně obsáhle a (logicky) s častým využitím odborné literatury zaměřuje na sledování typologie a technického vývoje svítidel, které je nezbytné, jak je autorkou uvedeno, „*pro následující analýzu principů meziválečného designu svítidel a jejich původu*“.

S využitím v úvodních kapitolách analyzovaných hledisek pak diplomantka přistupuje k nejdůležitější části práce, jejímž tématem jsou hlavní umělecká centra a základní osobnosti.

Soustřeďuje pozornost na instituce a designery, jejichž tvorbou může názorně ilustrovat proces prosazování progresivních funkcionalistických tendencí na pozadí různorodých iniciací.

V první řadě se zajímá o vliv společenských podmínek v období počátků Sovětského Ruska na změny v chápání osobnosti umělce-inženýra, na roli a principy jeho vzdělávání i na teorii „umění ve výrobě“, aby na tomto pozadí mohla zhodnotit přínos konstruktivistické tvorby Alexeje Rodčenko a jeho dnes polozapomenutého žáka Abrama Damského. Dále pak sleduje uplatňování tezí funkcionalismu ve výtvarném a později i desavském Bauhausu, zejména se zřetelem ke možnostem vazeb na průmyslovou výrobu. Částečně zmiňuje význam kovozpracujícího ateliéru vedeného László Moholy Nagyem a Christianem Dellem či návrhy Carla Jacoba Junckera a Wilhelma Wagenfelda. Hlavní pozornost ale soustřeďuje na zásadní význam činnosti Marianne Brandtové, na její design vznikající v kooperaci s průmyslovou výrobou. Jako třetí příklad, jehož prostřednictvím tentokrát ukazuje na význam zohlednění světelného prostředí, tedy na odpovídající funkčnost svítidel v kombinaci s hygienickými požadavky, si diplomantka zvolila přední osobnosti severského designu Poula Henningsena a Alvara Aalta. Diplomovou práci uzavírá kapitola věnovaná funkcionalistickým svítidlům v meziválečném Československu a jeho dvěma nejvlivnějším představitelům, Jaroslavu Anýžovi a Miloslavu Prokopovi. Při zpracování jejich tvorby se autorka snažila využít také vlastní poznatky získané studiem archivních fondů v Národním technickém muzeu v Praze.

V jedné ze závěrečných vět diplomové práce se uvádí: *...na příkladech uvedených v práci lze vypořádat jistou zákonitost v principech, kterými se designéři při navrhování osvětlovací techniky řídili*. Takové tvrzení lze zodpovědně vyslovit pouze tehdy, je-li možné jej v plné míře doložit a obhájit. V případě Olgy Zhavoronkové o tom nemám pochyb, neboť je zřejmé, že vychází ze širokých znalostí a pochopení teoretických pramenů vztahujících k tématu uměleckého řemesla, užitého umění, k teorii designu či vztahu designer a průmysl.

Vynikající obsahové a myšlenkové úrovni předložené magisterské práce a její jinak velmi zdařilé formální podobě (je potřeba vyzdvihnout také kvalitu obrazové přílohy) škodí, zřejmě vinou nepříliš zodpovědné redakce textu, vícero gramatické chyby. Tato připomínka se týká rovněž nepřesného uvádění některých termínů a výrazů – např. s. 12. v Reichenbergu; s. 16, československý (sic!) estetik Hostinský, s. 52 proč metalwerkstatt.

I přes tyto nedostatky navrhuji hodnocení – výborně.

PhDr. Jan Mergl, Ph.D.